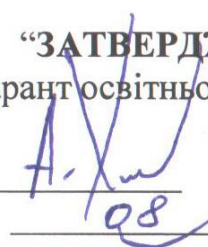

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Гарант освітньої програми

“ 31 ” 08 2023 року А.О. Харенко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи економіки аграрного сектору

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 075 «Маркетинг»

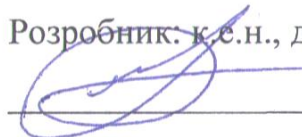
Освітня програма: «Маркетинг»

Факультет: економіки і підприємництва

Умань – 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи економіки аграрного сектору» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг». – Умань: Уманський НУС, 2023. – 20 с.

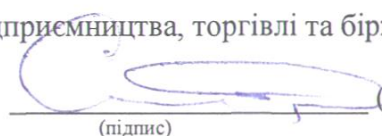
Розробник: к.е.н., доцент Коротєєв М.А.

_____ Коротєєв М.А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Протокол від “30” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

_____ Соколюк С.Ю.
(підпис) (прізвище та ініціали)

“30” серпня 2023 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

Протокол від “31” серпня 2023 року № 1

Голова
_____ (Р.П. Мудрак)
(підпис)

“31” серпня 2023 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність: 075 «Маркетинг»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		3-й	3-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень: перший (бакалаврський) Освітня програма: «Маркетинг»	Лекції	
		30 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		62 год.	108 год.
		Індивідуальне завдання – контрольна робота для студентів ФЗН	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Основи економіки аграрного сектору» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг».

Мета курсу (інтегральна компетентність) — опанування здобувачами вищої освіти теоретичними знаннями з економіки аграрного сектору та набуття практичних навичок з оцінки ефективності діяльності суб'єктів аграрної сфери економіки та розробки заходів з її підвищення за умов багатокладності економіки і розвитку ринкових відносин.

Предмет дисципліни — виробничі відносини й економічні закони та закономірності, що виникають і діють в аграрних підприємствах і враховують особливості сільськогосподарського виробництва в цілому.

Завдання курсу:

- виробити у здобувачів здатність розуміти специфіку аграрного сектору економіки, організувати та проваджувати маркетингову діяльність підприємств аграрної сфери з урахуванням їх особливостей,
- забезпечити набуття навичок з оцінки ефективності діяльності суб'єктів аграрної сфери економіки та розробки маркетингових заходів з її підвищення.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми:

Пререквізити	Постреквізити
Макроекономіка	Маркетинг в аграрній сфері
Мікроекономіка	Виробнича практика 1
Економіка підприємства	

Компетентності:

Фахові компетентності:

СК 15. Здатність організувати, проваджувати та вдосконалювати маркетингову діяльність суб'єктів аграрної сфери економіки з урахуванням специфіки її методичного інструментарію.

Програмні результати навчання:

Р 5. Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів.

Р. 19. Демонструвати розуміння специфіки та вміння організувати, проваджувати та вдосконалювати маркетингову діяльність суб'єктів аграрної сфери економіки

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. Аграрний сектор економіки України його структура та напрями збалансованого розвитку

Сутність понять «аграрний сектор», «агропромисловий комплекс», «агропромислове виробництво». Економічне і соціальне значення аграрного сектору. Аграрний сектор – складна і динамічна загальнодержавна, регіональна і локальна система. Роль аграрного сектору України у виробництві національного доходу і валового суспільного продукту, його місце за розміром основних виробничих фондів і кількістю зайнятих, обсягами товарної продукції у світі; окремих країнах; в Україні та її регіонах.

Багатоаспектність структури аграрного сектору – галузева, функціональна, територіальна, організаційно-управлінська. Галузева структура аграрного сектору як наслідок галузевого і внутрішньо-галузевого поділу праці в агропромисловому секторі економіки.

Склад і об'єднання галузей аграрного сектору в окремі сфери на загальнодержавному рівні. Перша сфера – виробництво засобів виробництва для АПК (машинобудування для рослинництва, тваринництва, кормовиробництва; випуск технологічного устаткування для харчової промисловості, збереження і транспортування сільськогосподарської продукції; ремонт машин і устаткування; виробництво мінеральних добрив і різних хімічних засобів; мікробіологічна промисловість; комбікормова промисловість; сільське будівництво (меліоративне, шляхове та ін.). Друга сфера – рослинництво і тваринництво. Третя сфера – переробні виробництва (харчова і легка промисловість). Четверта сфера – торгівля, заготівля сільськогосподарської продукції, матеріально-технічне постачання аграрного сектору. П'ята сфера – виробнича інфраструктура (підприємства транспорту і зв'язку; системи ветеринарного і землевпорядного обслуговування); невиробнича інфраструктура (органи управління та інформаційно-обчислювального обслуговування, система науки, дослідне господарство і підготовка спеціалістів). Сільське господарство як центральна ланка аграрного сектору і його місце і роль в економіці країни. Особливості сільського господарства та їх вплив на економіку аграрних і переробних підприємств.

Оптимальне співвідношення між ланками аграрного сектору. Необхідність збалансованого розвитку аграрного сектору України. Головний напрям удосконалення галузевої структури аграрного сектору України – зміна співвідношення між сферами аграрного сектору завдяки розвитку сільськогосподарського і продовольчого машинобудування, виробничої і невиробничої інфраструктури. Удосконалення інвестиційної політики (податкові пільги, пріоритетне кредитування; іноземний капітал) як головний чинник зміни галузевої структури аграрного сектору. Інтеграція України у світове господарство і потреба зміни галузевої структури аграрного сектору.

Тема 2. Організаційно-економічні основи підприємництва в аграрному секторі економіки України

Поняття і зміст підприємництва (бізнесу). Соціально-економічна суть підприємництва та його складові: категорії підприємництва, його об'єкти і суб'єкти. Принципи підприємництва: економічна самостійність, економічна і правова рівноправність, економічна відповідальність за результати діяльності.

Способи і методи вибору напряму підприємницької діяльності. Особисті якості підприємця та його культура поведінки із співробітниками, партнерами, органами влади. Дотримання етичного кодексу та іміджу підприємця.

Підприємницьке середовище в Україні, його складові: економічна і політична ситуація, законодавчо-правова база, соціально-культурний рівень суспільства і сільського населення зокрема, технологічне та організаційно-технічне забезпечення.

Різноманітність форм господарювання — об'єктивна передумова ринкової економіки. Види сільськогосподарських підприємств та об'єднань. Особливості створення і функціонування різних видів підприємств і об'єднань та їх економічно-правові основи.

Виробнича і організаційна структура колективних підприємств різних форм власності і господарювання: державні підприємства, акціонерні товариства, господарські товариства з різним ступенем відповідальності, виробничі та обслуговуючі кооперативи, приватно-орендні підприємства.

Міжгосподарські і агропромислові об'єднання: агрофірми, агропромислові комбінати, корпорації, виробничі і науково-виробничі системи, їх організаційно-економічні основи. Основні принципи організації та функціонування міжгосподарських та агропромислових формувань.

Змістовий модуль 2. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання

Тема 3. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві

Земля – головний засіб виробництва у сільському господарстві. Види родючості ґрунту: природна, штучна, економічна (абсолютна, від-носна). Єдиний державний земельний фонд України. Класифікація земель за ці-льовим призначенням. Поняття землезабезпеченості, структури сільськогосподарських угідь і посівних площ. Земельний кодекс. Земельна реформа та її етапи. Законодавча база про власність на землю. Поняття ринку землі. Поняття земельного кадастру та його складові. Економічна оцінка землі. Грошова оцінка землі. Орендна плата за зем-лю. Ефективність використання землі і методичні основи її визначення. Основні шляхи підвищення ефективності використання землі.

Тема 4. Матеріально-технічна база сільського господарства

Поняття, склад і особливості матеріально-технічної бази сільського господарства. Поняття розміру та структура енергоресурсів. Енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці. Енергоємність сільськогосподарського виробництва і фактори її зниження. Система машин, її особливості та

поліпшення використання.

Проблема заміни старої техніки на нову і економічні підходи до її розв'язання.

Особливості оцінювання ефективності використання транспорту, тракторного і комбайнового парків. Виробничі будівлі і споруди в аграрних підприємствах, їх значення, загальна характеристика і методика визначення показників ефективності використання. Основні напрями удосконалення методики оцінювання ресурсного і виробничого потенціалу. Вплив інфляційних процесів на відтворення матеріально-технічної бази. Шляхи підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу.

Тема 5. Основні засоби сільськогосподарських підприємств

Поняття, склад і структура основних виробничих фондів аграрних підприємств. грошова оцінка основних засобів. Фізичне та моральне зношення основних засобів. Поняття амортизації та необхідність її нарахування. Характер і показники руху основних фондів. Показники фізичного стану основних фондів. Кількісний взаємозв'язок між темпами зростання валової продукції, фондооснащеності виробництва, фондоозброєності праці, річної продуктивності праці, фондівіддачі основних виробничих фондів. Шляхи поліпшення використання основних фондів.

Поняття і призначення капітальних вкладень. Класифікація капітальних вкладень за функціонально-цільовим призначенням і напрями відтворення. Пріоритетні напрями капітальних вкладень. Розміри, динаміка і структура капітальних вкладень в аграрних підприємствах.

Тема 6. Оборотні засоби сільськогосподарських підприємств

Економічна сутність оборотних фондів і фондів обігу аграрних підприємств, їх склад, структура та джерела формування. Забезпеченість аграрних підприємств оборотними фондами і показники їх вимірювання. Кругообіг авансованих коштів. Система показників ефективності використання оборотних коштів. Основні напрями поліпшення використання оборотних коштів в аграрних підприємствах. Необхідність нормування оборотних коштів за критерієм мінімальної достатності.

Тема 7. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах

Поняття трудових ресурсів та їх класифікація. Динаміка, структура і показники використання трудових ресурсів. Забезпеченість і сезонність використання трудових ресурсів в аграрних підприємствах.

Особливості та умови сільськогосподарської праці. Показники продуктивності праці і методика їх обчислення. Рівень і динаміка продуктивності праці в аграрних підприємствах і галузях. Значення підвищення продуктивності праці у розв'язанні економічних і соціальних проблем. Співвідношення темпів зростання продуктивності і оплати праці та їх економічні наслідки. Проблема підвищення продуктивності праці у сільському господарстві.

Оплата праці. Організаційно-правові основи оплати праці. Закон України

“Про оплату праці”. Галузева угода та її вимоги до оплати праці в аграрних формуваннях будь-яких організаційних структур. Форми і системи оплати праці, їх розвиток у сільському господарстві.

Нормування праці. Методи нормування праці і порядок розробки нормативних матеріалів.

Змістовий модуль 3. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення

Topic 8. Production expenses and cost of production

Production expenses and production costs of agricultural enterprises. Concept of social and individual expenses of production. Types of cost. Classification of expenses in the case of calculating the cost of production.

The concept of the level and structure of the cost price. Factors determining the cost level. Objects, methods and features of calculating of unit cost of agricultural products.

Тема 9. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію

Економічний зміст і функції цін. Мета і методи ціноутворення за умов ринку. Модифікація цін. Посилення функції ціни як економічного регулятора розширеного відтворення в умовах переходу до ринкових відносин. Суспільно необхідні витрати як основа ціни. Вплив співвідношення валютних курсів на динаміку цін.

Ціноутворення і ціни на сільськогосподарську продукцію. Основні принципи ціноутворення. Види цін, пов'язаних з реалізацією продукції сільського господарства та їх структура. Договірні і вільні ціни. Біржова ціна як різновид вільних цін. Регульовані державні ціни. Заставна ціна на сільськогосподарську продукцію у разі здійснення експортних операцій. Поняття внутрішньогосподарських і середньореалізаційних цін.

Поняття паритетності цін і необхідність еквівалентного обміну між сільським господарством і галузями, що забезпечують його матеріально-технічними ресурсами. Державне регулювання цін.

Тема 10. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств

Оцінювання економічних результатів аграрних підприємств. Поняття ефекту і ефективності виробництва. Критерії економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Види ефективності. Система показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Натуральні і вартісні показники. Методика визначення показників економічної ефективності виробництва. Валова і товарна продукція, чиста продукція і чистий дохід, прибуток як показники ефекту. їх абсолютний і відносний розміри. Сутність рентабельності сільськогосподарського виробництва. Показники рентабельності сільськогосподарського виробництва: рівень рентабельності і норма прибутку. Методика визначення показників рентабельності виробництва.

Валова продукція та її розподіл в аграрних підприємствах. Відшкодування матеріальних витрат (фонд відшкодування) як основна умова

відтворення. Чиста продукція, чистий дохід і прибуток, їх взаємозв'язок і методика розрахунку. Рух складових частин валового продукту в процесі розширеного відтворення. Фонди накопичення і споживання, їх склад і співвідношення в умовах господарської самостійності підприємств і ринкових відносин.

Тема 11. Інтенсифікація сільського господарства

Логічна схема аналізу інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Двоїтий характер інтенсифікації. Критерій і показники рівня інтенсивності, продуктивності (ефекту) і ефективності сільськогосподарського виробництва. Сутність економічної ефективності інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та фактори, що її зумовлюють. Інновація та інноваційні процеси в аграрних підприємствах. Еволюційні й революційні форми НТП. Пріоритетні напрями НТП. Обчислення сумарного економічного ефекту від впровадження заходів НТП. Методика визначення економічної ефективності окремих нововведень у галузі садівництва.

Обчислення економічної ефективності використання мінеральних добрив. Граничний економічний і технологічний ефект від їх застосування. Ефективність застосування хімічних засобів захисту рослин та основні напрями її підвищення. Інтегрована система захисту сільськогосподарських рослин та необхідність її запровадження. Біологічний напрям НТП і важливість його прискореного розвитку.

Тема 12. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва

Розміщення сільського господарства як форма суспільного поділу праці. Показники розміщення сільськогосподарського виробництва. Особливості і фактори розміщення сільського господарства. Основні принципи розміщення сільського господарства. Раціональне розміщення сільського господарства, його суть і завдання.

Спеціалізація сільськогосподарського виробництва. Сутність і об'єктивні умови розвитку спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Особливості спеціалізації в сільському господарстві. Показники спеціалізації. Поняття галузі і галузевої структури. Вибір галузей і оцінювання альтернатив за формування галузевої структури підприємства. Типи спеціалізованих господарств. Рівень і економічна ефективність спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Концентрація сільськогосподарського виробництва. Сутність концентрації сільськогосподарського виробництва. Форми і особливості концентрації виробництва у сільському господарстві. Показники концентрації і оптимальні розміри сільськогосподарського виробництва. Поєднання великих і дрібних господарств за умов багатокладної економіки. Економічна і соціальна ефективність концентрації сільськогосподарського виробництва та методика її визначення.

Змістовий модуль 4. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва

Тема 13. Економіка галузей рослинництва

Роль рослинництва у виробництві продуктів харчування і сировини для легкої й харчової промисловості. Місце галузей рослинництва в економіці сільського господарства.

Економіка виробництва зерна. Економіка виробництва технічних культур. Економіка виробництва картоплі і овочів. Економіка виробництва плодів, ягід і винограду. Економіка виробництва і використання кормів. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції рослинництва.

Тема 14. Економіка галузей тваринництва

Роль тваринництва у виробництві продуктів харчування і сировини для легкої й харчової промисловості. Динаміка поголів'я тварин і поліпшення їх якісного складу. Валове і товарне виробництво тваринницької продукції, її транспортування, зберігання, переробка і реалізація.

Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва. Структура стада і тривалість використання поголів'я. Продуктивність поголів'я, валове і товарне виробництво продукції. Ринок тваринницької продукції. Економічна ефективність інтенсивних методів відгодівлі. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва

4. Структура навчальної дисципліни «Основи економіки аграрного сектору»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
л		п	інд	с.р.	л		п	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МОДУЛЬ 1.										
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки										
Тема 1. Аграрний сектор економіки України його структура та напрями збалансованого розвитку	9	2	2		5	9	1			8
Тема 2. Організаційно-економічні основи підприємництва в аграрному секторі економіки України	9	2	2		5	9	1			8
Разом за змістовим модулем 1	18	4	4		10	18	2			16
Змістовий модуль 2. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання										
Тема 3. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві	9	2	2		5	9				9
Тема 4. Матеріально-технічна база сільського господарства	9	2	2		5	9	2	2		5
Тема 5. Основні засоби сільськогосподарських підприємств	9	2	2		5	9				9
Тема 6. Оборотні засоби сільськогосподарських підприємств	9	2	2		5	9				9
Тема 7. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах	9	2	2		5	9				9
Разом за змістовим модулем 2	45	10	10		25	45	2	2		41
Змістовий модуль 3. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення										
Topic 8. Production expenses and cost of production	9	2	2		5	9				9
Тема 9. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію	9	2	2		5	9				9

Тема 10. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	9	2	2		5	9	2	2		5
Тема 11. Інтенсифікація сільського господарства	9	2	2		5	9				9
Тема 12. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва	9	2	2		5	9				9
Разом за змістовим модулем 3	45	10	10		25	45	2	2		41
Змістовий модуль 4. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва										
Тема 13. Економіка галузей рослинництва	6	3	2		1	6	1			5
Тема 14. Економіка галузей тваринництва	6	3	2		1	6	1			5
Разом за змістовим модулем 4	12	6	4		2	12	2			10
Разом	120	30	28	0	62	120	8	4		108

*залучений стейкхолдер для спільного проведення аудиторного заняття

**6. Теми практичних занять навчальної дисципліни
«Основи економіки аграрного сектору»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки			
1	Тема 1. Аграрний сектор економіки України його структура та напрями збалансованого розвитку	2	0
2	Тема 2. Організаційно-економічні основи підприємництва в аграрному секторі економіки України	2	0
	<i>Всього за 1 змістовий модуль:</i>	4	0
Змістовий модуль 2. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання			
3	Тема 3. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві	2	
4	Тема 4. Матеріально-технічна база сільського господарства	2	2
5	Тема 5. Основні засоби сільськогосподарських підприємств	2	
6	Тема 6. Оборотні засоби сільськогосподарських підприємств	2	
7	Тема 7. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах	2	
	<i>Всього за 2 змістовий модуль:</i>	10	2
Змістовий модуль 3. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення			
8	Topic 8. Production expenses and cost of production	2	
9	Тема 9. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію	2	
10	Тема 10. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	2	2
11	Тема 11. Інтенсифікація сільського господарства	2	
12	Тема 12. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва	2	
	<i>Всього за 3 змістовий модуль:</i>	10	2
Змістовий модуль 4. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва			
13	Тема 13. Економіка галузей рослинництва	2	
14	Тема 14. Економіка галузей тваринництва	2	
	<i>Всього за 4 змістовий модуль:</i>	4	0
	<i>Всього:</i>	28	4

**7. Самостійна робота навчальної дисципліни
«Основи економіки аграрного сектору»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма*
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки			
1	<i>Тема 1. Аграрний сектор економіки України його структура та напрями збалансованого розвитку</i> Еволюція теорій економічного розвитку у сучасному вимірі знань. Класифікація теорій економічного розвитку. Функціональні типи, підтипи і види агропромислових зв'язків. Оптимізація агропромислових зв'язків і підвищення ефективності функціонування АПК. Література: 1-8, 11, 15, 17, 19	5	8
2	<i>Тема 2. Організаційно-економічні основи підприємництва в аграрному секторі економіки України</i> Об'єктивна необхідність активізації підприємницької діяльності в аграрній сфері економіки. Способи і методи вибору напряму підприємницької діяльності. Сприятливі і гальмівні чинники у розвитку підприємництва. Література: 1-8, 11, 15, 17, 19	5	8
	<i>Всього за 1 змістовий модуль:</i>	<i>10</i>	<i>16</i>
Змістовий модуль 2. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання			
3	<i>Тема 3. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві</i> Основні положення Земельного кодексу України Державний земельний кадастр. Бонітування ґрунтів Література: 1-9, 11, 15, 17, 19	5	9
4	<i>Тема 4. Матеріально-технічна база сільського господарства</i> Енергетичні ресурси сільськогосподарських підприємств Виробничі будівлі та споруди Література: 1-9, 11, 15, 17, 19	5	5
5	<i>Тема 5. Основні засоби сільськогосподарських підприємств</i> Грошова оцінка основних засобів Види зносу основних засобів. Амортизація основних засобів Показники стану та руху основних засобів Пріоритетні напрями капітальних вкладень Планування капітальних вкладень, джерел їх фінансування Література: 1-8, 11, 15, 17, 19	5	9

6	<p><i>Тема 6. Оборотні засоби сільськогосподарських підприємств</i></p> <p>Забезпеченість аграрних підприємств та їх кругообіг</p> <p>Напрями підвищення економічної ефективності використання основних і оборотних засобів у сільському господарстві</p> <p>Література: 1-7, 11, 15, 17, 19</p>	5	9
7	<p><i>Тема 7. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах</i></p> <p>Класифікація трудових ресурсів</p> <p>Динаміка і структура трудових ресурсів</p> <p>Оцінка досягнутого рівня продуктивності праці в сільському господарстві</p> <p>Основні напрями підвищення продуктивності праці</p> <p>Література: 1-7, 11, 15, 17, 19</p>	5	9
<i>Всього за 2 змістовий модуль:</i>		25	41
Змістовий модуль 3. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення			
8	<p><i>Topic 8. Production expenses and cost of production</i></p> <p>The composition of production expenses included in the cost of production</p> <p>Classification of costs of agricultural enterprises</p> <p>Ways to decrease the cost of agricultural products</p> <p>Literature: 1-7, 11, 15, 17, 19</p>	5	9
9	<p><i>Тема 9. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію</i></p> <p>Суть і функції ціни</p> <p>Принципи ціноутворення на продукцію сільського господарства</p> <p>Література: 1-7, 11, 15, 17, 19</p>	5	9
10	<p><i>Тема 10. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств</i></p> <p>Показники ефективності сільськогосподарського виробництва</p> <p>Норма беззбитковості та її обчислення</p> <p>Валова і товарна продукція сільського господарства</p> <p>Методика визначення прибутку</p> <p>Література: 1-8, 11, 15, 17, 19</p>	5	5
11	<p><i>Тема 11. Інтенсифікація сільського господарства</i></p> <p>Суть інтенсифікації сільського господарства.</p> <p>Екстенсивний та інтенсивний шляхи розвитку</p> <p>Література: 1-7, 11, 15, 17, 19</p>	5	9
12	<p><i>Тема 12. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва</i></p>	5	9

	Форми спеціалізації сільськогосподарських підприємств Підвищення ефективності спеціалізації та концентрації виробництва Література: 1-7, 11, 15, 17, 19		
	<i>Всього за 3 змістовий модуль:</i>	25	41
Змістовий модуль 4. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва			
13	<i>Тема 13. Економіка галузей рослинництва</i> Значення виробництва продукції рослинництва Розвиток і розміщення виробництва продукції рослинництва Література: 1-8, 11, 15, 17, 19	1	5
14	<i>Тема 13. Економіка галузей тваринництва</i> Значення виробництва продукції тваринництва Розвиток і розміщення виробництва продукції тваринництва Література: 1-7, 11, 15, 17, 19, 20	1	5
	<i>Всього за 4 змістовий модуль:</i>	2	10
	<i>Всього:</i>	62	108

8. Індивідуальні завдання

Заочна форма навчання

Індивідуальні завдання для здобувачів заочної форми навчання передбачають написання контрольної роботи. Контрольна робота з дисципліни «Основи економіки аграрного сектору» передбачає розкриття інформації за трьома питаннями згідно відповідного варіанту.

Контрольна робота виконується з дотриманням вимог наведених у «Методичних рекомендаціях для самостійної роботи та виконання контрольних робіт з дисципліни «Основи економіки аграрного сектору» для здобувачів для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної форми навчання спеціальності спеціальності 075 «Маркетинг», які входять до методичного забезпечення дисципліни. Відповідь повинна бути змістовною та показувати розуміння студентом засвоєного матеріалу. У кінці контрольної роботи необхідно обов'язково вказати список використаних студентом джерел та поставити підпис і дату виконання роботи її автором. Список використаних джерел формується в алфавітному порядку.

Контрольна робота зараховується, якщо в ній повністю висвітлені теоретичні і практичні питання, правильно виконані тестові завдання. Контрольна робота, виконана з помилками недоліками та невідповідним варіантом, повертається студенту на доопрацювання. Належним чином виконана, оформлена та захищена викладачеві контрольна робота є перепусткою до складання заліку з дисципліни «Основи економіки аграрного сектору».

9. Методи навчання

За основними дидактичними завданнями в рамках вивчення дисципліни використовуватимуться методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок. За джерелом знань використовуватимуться словесні, наочні та практичні методи навчання. За характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів використовуватимуться проблемний, евристичний, дослідницький, репродуктивний методи навчання. Навчання здійснюється за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Основними формами навчання з дисципліни є читання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних завдань, індивідуальних завдань (студентами заочної форми навчання), самостійна робота.

При вивченні дисципліни «Основи економіки аграрного сектору» передбачено проведення:

– лекцій. За структурою заплановані лекції можливо поділити на вступні, тематичні, заключні, оглядові, установчі. Для проведення лекцій використовується мультимедійний комплекс для наочного відображення представленого матеріалу;

– практичні та семінарські заняття передбачають засвоєння теоретичних положень і набуття практичних навичок з оцінки ефективності функціонування аграрного сектору економіки. При вирішенні ситуаційних завдань з окремих тем дисципліни використовується «кейс метод». Він передбачає виділення комплексу проблем конкретної ситуації; визначення її структури; визначення чинників, що зумовили виникнення даної ситуації; її моделювання; побудову системи оцінок, прогнозування майбутнього стану; розробку рекомендацій та програми дій стосовно вирішення ситуації. Також, за необхідності, здійснюється тестування всіх студентів групи за відповідною темою. В кінці заняття викладач підсумовує виконану роботу і дає завдання для підготовки до наступного практичного заняття;

– самостійна робота студентів буде проводитися з використанням різноманітних дидактичних методів навчання. Вона полягає в опрацюванні матеріалів лекцій, а також у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів при підготовці до практичних і семінарських занять та модульного і підсумкового контролю.

При вивченні дисципліни «Основи економіки аграрного сектору» передбачено можливість широкого застосування дистанційних технологій навчання. Використання технологій дистанційного навчання в Уманському НУС регламентується положенням «Про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва». Матеріали курсу «Основи економіки аграрного сектору» розміщені на платформі Moodle: URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1868>. В разі запровадження дистанційного навчання лекційні, практичні і семінарські заняття проводяться в форматі відеоконференції з використанням платформ: Zoom, Google Meet, Moodle тощо.

10. Методи контролю

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 100, які розподіляються наступним чином:

- активність роботи протягом семестру не може перевищувати 64 бали;
- виконання модульних завдань (2 модулі) – не більше 36 балів.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на практичних і семінарських заняттях;

2. Виконання модульних завдань.

1. При контролі систематичності та активності роботи на практичних і семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття, правильність вирішення ситуаційних завдань на практичному занятті або написання письмового контролю на семінарському занятті; результати бліц-опитування.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0 - 3 балів.
- б) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 1 бал.
- в) вирішення ситуаційних завдань або письмовий контроль – 0 – 3 балів.
- г) виконання самостійної роботи – 1 бал.

2. При контролі виконання модульних завдань оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування тем певного модуля. Модульний контроль проводиться у вигляді відповідей на тестові питання письмово або з використанням платформи MOODLE.

Система оцінювання виконання завдань модуля: – 0 - 18 балів.

За використання недозволених джерел і підказок студент отримує 0 балів.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни «Основи економіки аграрного сектору» здійснюється у формі заліку.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи тощо). Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Коротєєв М.А. Методичні вказівки для проведення практичних і семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни “Основи економіки аграрного сектору” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг». Умань, 2023. 38 с.
2. Коротєєв М.А. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи та написання контрольних робіт з дисципліни “Основи економіки аграрного сектору” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг» заочної форми навчання. Умань, 2023. 46 с.
3. Коротєєв М.А. Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни “Основи економіки аграрного сектору” для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг».
URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1868>

13. Рекомендована література

Базова

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Горьовий В.П. Менеджмент фермерських господарств. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 366 с.
3. Дем'яненко С. І. Аграрний менеджмент : підручник. Київ : КНЕУ, 2018. 520 с.
4. Семенда Д.К., Бурляй О.Л., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Економіка підприємства: Підручник. Умань: Видавець "Сочінський", 2014. 476 с.
5. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В., Семенда О.В. Економіка підприємства: навч. посібн. Умань: ВПЦ "Візаві", 2018. 246 с.
6. Остапчук А. Д., Збарська А. В. Організація підприємницької діяльності у фірмі: навч. посібник за ред. проф. В. К. Збарського. К.: КиМУ, 2015. 273с.
7. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навч. посібник / В. М. Петров / Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: Майдан, 2016. 362 с.

Допоміжна

8. Бленда Н.О., Чернега І.І., Коротєєв М.А. Діяльність фермерських господарств у формуванні пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції та визначення стратегічних перспектив їх розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. No 34.
9. Borovyuk P., Kyryliuk V., Kolotukha S., Korotieiev M. and Krochak O. Excessive Concentration of Agricultural Land by Holdings as A Problem of Land Management in Ukraine. *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2021: Innovation Management and information Technology impact on Global Economy in the Era of Pandemic*. 30-31 May 2021, Cordoba, Spain, P. 7991-7993.
10. Дем'яненко С. І., Сас О. О. Управління великотоварними агропромисловими формуваннями : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 216 с.
11. Модернізація матеріально-технічної бази аграрних підприємств: Монографія [Захарчук О.В., Войтюк В.Д., Могилова М.М. та ін.]; за ред. О.В. Захарчука та В.Д. Войтюка. – К. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. с. 305
12. Nesterchuk Y., Korotieiev M., Cherneha I., Sokolyuk S., Zharun O. & Blenda N. Development and Problems of Farmers Activities in Ukraine. *Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Education Excellence and Innovation Management through. Vision 2020*. 10-11 April 2019, Granada, Spain, P.4287-4299.
13. Нестерчук Ю.О., Соколюк С.Ю., Коротєєв М.А., Жарун О. В., Тупчій О. С., Соколюк К. Ю. Розвиток електронної комерції в аграрному секторі економіки України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 299-310.

14. Організаційно-економічне забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств: монографія / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019, 212 с.
15. Організація сімейних фермерських господарств: методичні рекомендації / укладачі [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. 92 с.
16. Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, В.Я. Месель-Веселяк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. – 114 с.
17. Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Мамчур В.А. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 429 с.
18. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Удосконалення організаційно-економічного механізму використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: Монографія. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. – 242 с.
19. Соколюк С. Ю., Коротєєв М.А., Жарун О.В., Тупчій О.С., Бленда Н.О. Диверсифікація як стратегічний напрям сталого розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2021. Вип. 99. Ч. 2 : Економічні науки. С. 326-336.
20. Соколюк С.Ю., Коротєєв М.А., Жарун О. В., Тупчій О. С., Соколюк К. Ю. Заходи стимулювання внутрішнього споживання свинини в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 132-141.
21. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. К. : ННЦ ІАЕ, 2020. 60 с.
22. Формування інституційного середовища в управлінні продуктивністю аграрних підприємств / [Ю.О. Лупенко, О.В. Скидан, В.В. Вітвіцький та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 56 с.
23. Чернега І.І., Бленда Н.О., Непочатенко О.А., Коротєєв М.А., Мальована М.М., Пономарьова М.С. Основи формування соціального підприємництва як сучасної форми господарювання. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні науки»)» Випуск № 1(1) 2022. С 168-179.

Інформаційні ресурси

1. Аграрний сектор України – agroua.net
2. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua

3. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру - <https://land.gov.ua>
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України – <https://minagro.gov.ua/ua>
5. ННЦ «Інститут аграрної економіки» - <http://www.iae.org.ua>
6. Сайт журналу «Пропозиція» – www.propozitsiya.com

15. Зміни у робочій програмі на 2023-2024 навчальний рік

Зміни, внесені до робочої програми на 2023-2024 навчальний рік, охоплюють:

1. Уточнення кількості годин, передбачених для практичних занять та самостійної роботи, у зв'язку зі змінами у освітній програмі та навчальному плані.
2. Оновлення переліку рекомендованої літератури.